

(၂၀၁၉) ခုနှစ် ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးနေ့ အခမ်းအနားတွင်
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာမြင့်ထွေး ပြောကြားခဲ့သည့်မိန့်ခွန်း ကောက်နုတ်ချက်

ဒဂုံမြို့နယ်(တောင်ပိုင်း)၊ ရန်ကုန်မြို့

၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၂၄)ရက်

- ယခုအခမ်းအနားသို့ ပြည်သူအများ စိတ်ဝင်စားမှုရှိပြီးပါဝင်တက်ရောက်တာကို တွေ့ရတဲ့အတွက် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့်ကုသရေးဦးစီးဌာနမှ ဝန်ထမ်းများအပါအဝင် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးသူများကို ကျေးဇူးတင်ရှိပါတယ်။
- ပြည်သူများအနေဖြင့် ရောဂါနှင့်ပတ်သက်တဲ့ ဆောင်ရန်၊ ရှောင်ရန်ကိစ္စရပ်များကို သိရှိရန် လိုအပ်ပါတယ်။
- ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးနေ့ဖြစ်စေ၊ အခြားရောဂါများနှင့်သက်ဆိုင်တဲ့ အခမ်းအနား မျိုးဖြစ်စေ ပြည်သူများကို အသိပညာဗဟုသုတများမျှဝေပေးရန် ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်တဲ့အတွက် ယခုလို ပြည်သူများပါဝင်တက်ရောက်နေတာဟာ အလွန်ကောင်းမွန်တဲ့ လက္ခဏာတစ်ရပ် ဖြစ်ပါတယ်။
- နောင်ကျင်းပမယ့် ယခုလိုအခမ်းအနားများကို ပြည်သူများပါဝင်တက်ရောက်နိုင်ရေးအတွက် စီစဉ်ဆောင်ရွက်သွားမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ညီလာခံ (World Health Assembly) က ယခုလို ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်ရေးနေ့၊ ကမ္ဘာ့ဆီးချို၊ သွေးချိုရောဂါကာကွယ်တိုက်ဖျက်ရေးနေ့ အစရှိတဲ့ အထင်ကရ နေ့များကို သတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြစ်ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားစေတဲ့ ရောဂါပိုး Mycobacterium Tuberculosis ကို ဂျာမနီနိုင်ငံမှ ဒေါက်တာရောဘတ်ကော့(ချ်)က စတင်တွေ့ရှိခဲ့တဲ့ နေ့ရက်ဖြစ်သည့် မတ်လ(၂၄)ရက်နေ့ကို ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးနေ့အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး ၁၉၉၆ ခုနှစ်မှစတင်၍ မြန်မာနိုင်ငံ အပါအဝင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှာ အခမ်းအနားကျင်းပခဲ့တာ (၂၄)ကြိမ်ရှိပြီ ဖြစ်ပါတယ်။
- ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ရဲ့ Global TB report (2018) အရ တီဘီရောဂါဟာ ကမ္ဘာမှာ ပြည်သူ့ ကျန်းမာရေးပြဿနာတစ်ရပ်အဖြစ် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး ကူးစက်ရောဂါများကြောင့် သေဆုံးမှု အများဆုံးရောဂါ (၁၀)ခုအနက် (၁)ခုအပါအဝင်ဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာမှာ တစ်နှစ်လျှင် တီဘီလူနာ

(၁၀)သန်းခန့် ဖြစ်ပွားပြီး (၁.၃)သန်းခန့် သေဆုံးနေပါတယ်။ ဒါကိုကြည့်ခြင်းဖြင့် တီဘီရောဂါရဲ့ အရေးကြီးမှု အတိမ်အနက်ကို ခန့်မှန်းနိုင်ပါတယ်။

- ဒါ့ကြောင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ မတ်လမှာ အရှေ့တောင်အာရှဒေသ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးများ အိန္ဒိယ နိုင်ငံ၊ နယူးဒေလီမြို့မှာ ကျင်းပခဲ့တဲ့ အစည်းအဝေးမှာလည်း တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ခဲ့ပါတယ်။
- အဲဒီနောက်ပိုင်းမှာလည်း ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ၌ အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ နယူးယောက်မြို့မှာ ကျင်းပခဲ့တဲ့ ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များ၊ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးများ တက်ရောက်ခဲ့တဲ့ UN High Level Meeting တွင် တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် End TB target များ ပြည့်မီ စေရေး ကတိကဝတ်များ ပြုခဲ့ကြပါတယ်။
- လုပ်ငန်းစဉ်များလုပ်ဆောင်ရာမှာ နိုင်ငံရဲ့ လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေ၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာများ အပါအဝင် အခြေအနေများအားလုံးနှင့် လိုက်လျောထွေကိုက်ညီသော မဟာဗျူဟာများ ချမှတ် ဆောင်ရွက်နေပါတယ်။
- အခြားနိုင်ငံနှင့် အခြေအနေအရပ်ရပ် တူညီနိုင်သောကြောင့် ကျွန်တော်တို့မြန်မာနိုင်ငံမှာ ချမှတ် ထားတဲ့ မဟာဗျူဟာများဟာ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံနှင့် အကိုက်ညီဆုံးဖြစ်ကာ အခြားနိုင်ငံများနှင့် တစ်ထပ်တည်း တူညီမှုရှိချင်မှရှိမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- မြန်မာနိုင်ငံဟာ ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှုအများဆုံး နိုင်ငံ(၃၀)မှာ ပါဝင်နေပြီး ပြည်သူ့ ကျန်းမာရေးပြဿနာအဖြစ် ရှိနေဆဲဖြစ်တာကြောင့် အဆိုပါနိုင်ငံ(၃၀)စာရင်းမှာ မပါရှိရန် အတွက် ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။
- ဒီကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှုအများဆုံး နိုင်ငံ(၃၀)စာရင်းမှာ မပါဝင်ရန်အတွက် ပြည်သူများ တစ်ဦးချင်းစီရဲ့ အခန်းကဏ္ဍဟာ အထူးအရေးကြီးပါတယ်။
- ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနဟာ တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားနေသူများကို ရှာဖွေကာ ကုသမှုပေးလျက်ရှိပါတယ်။
- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသူနှင့် အနီးတဝိုက်မှာ နေထိုင်သူများ၊ အခန်းတစ်ခုတည်းမှာ (၂)နာရီ (၃)နာရီခန့် အတူနေသူများအနေဖြင့် ရောဂါကူးစက်မှုခံရနိုင်ပါတယ်။

- တီဘီရောဂါရှိသူမှ ချောင်းဆိုးခြင်း၊ နှာချေခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် ရောဂါပိုးများဟာ အခြားသူများထံ ပြန့်နှံ့သွားနိုင်ပါတယ်။
- ရောဂါဖြစ်ပွားသူအားလုံးကို ရှာဖွေကုသမှုမပေးနိုင်ပါက ရောဂါဖြစ်ပွားသူ တစ်ယောက်တလေ မှ လူများစွာသို့ ရောဂါပျံ့နှံ့ ကူးစက်နိုင်ပါတယ်။
- ဒါကြောင့် ရောဂါဖြစ်ပွားသူအားလုံးကို ရှာဖွေကုသမှုပေးရန်မှာ လွန်စွာအရေးကြီးပါတယ်။ ရောဂါဖြစ်ပွားသူကို ကုသမှုပေးခြင်းဟာ အခြားသူများရောဂါမဖြစ်ပွားစေရန် ကာကွယ်ခြင်း တစ်မျိုးလည်းဖြစ်ပါတယ်။
- ရောဂါကာကွယ်တားဆီးနှိမ်နင်းမှုလုပ်ငန်းများဟာ ပြည်သူများရဲ့ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုမရှိဘဲ ဘယ်လိုမှ အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက်နိုင်မှာ မဟုတ်ပါဘူး။ ပြည်သူလူထုမှ စိတ်ပါဝင်စားပြီး လူထုအဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းပါဝင်မှသာလျှင် အောင်မြင်မှုရရှိနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။
- မြန်မာနိုင်ငံ တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများဟာ အောင်မြင်မှုများရရှိလျက်ရှိပြီး ကမ္ဘာ့ရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (Global Fund) မှလည်း အသိအမှတ်ပြုချီးကျူးထားပါတယ်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငှက်ဖျား၊ တီဘီ၊ ခုခံကျ HIV ရောဂါများ တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက် အောင်မြင်မှုများကို စံနမူနာယူပြီး ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများမှ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။
- ၂၀၁၈ ခုနှစ် တီဘီ/အိပ်ချ်အိုင်ဗီစစ်တမ်းအရ တီဘီလူနာသစ်များ၏ (၉.၃)ရာခိုင်နှုန်းဟာ အိပ်ချ်အိုင်ဗီကူးစက်နေတာကို တွေ့ရှိရပြီး တီဘီရောဂါဟာ အခြားရောဂါများနှင့်လည်း ဒွန်တွဲ ပြီး ဖြစ်ပွားတတ်ပါတယ်။
- ၂၀၁၂-၂၀၁၃ တတိယအကြိမ် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီစစ်တမ်းအရ တီဘီလူနာသစ်များ၏ (၅) ရာခိုင်နှုန်းတွင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဖြစ်ပွားလျက်ရှိတာကို တွေ့ရှိရပါတယ်။
- Global TB Report (2018) ခန့်မှန်းချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ၂၀၁၇ ခုနှစ်အတွင်း လူဦးရေ တစ်သိန်းမှာ တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသူ (၃၅၈) ဦးရှိပါတယ်။ သေဆုံးတာက (၅၁)ဦးခန့်ရှိတယ်လို့ ခန့်မှန်းပါတယ်။ စာရင်းအင်းပညာနဲ့တွက်ချက်ထားတဲ့ စာရင်းဇယားတွေအရ ခန့်မှန်းထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။
- ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် ကမ္ဘာ့တီဘီရည်မှန်းချက် (End TB) ကို ၂၀၃၅ ခုနှစ်တွင် ပြည့်မီနိုင်ရန် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့က ထုတ်ပြန်ထားတဲ့ “End TB Strategy” ကိုအခြေခံပြီး အမျိုးသား တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေး (၅)နှစ်မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း National Strategic Plan (2016-

2020) ကိုရေးဆွဲခဲ့ပြီးအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေပါတယ်။ နိုင်ငံရဲ့စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး စသည့်အခြေအနေများနှင့်ပါကိုက်ညီတဲ့ မဟာဗျူဟာများကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။

- ကမ္ဘာ့အထင်ကရပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော Lancet Commission on Tuberculosis အဖွဲ့ရဲ့ မတ်လ(၂၀)ရက်နေ့မှာ ထုတ်ပြန်ခဲ့တဲ့ တီဘီရောဂါဆိုင်ရာ report ကို ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှ တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံချက် တာဝန်ရှိသူများ ဖတ်ရှုလေ့လာ စေလိုပါတယ်။ အဲဒီ report မှာပါဝင်တဲ့ အချက်များကို လေ့လာသုံးသပ်ပြီး မိမိတို့နိုင်ငံနဲ့ ကိုက်ညီတဲ့ လုပ်ဆောင်ရန်အချက်များကို လုပ်ဆောင်ကြရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီလူနာများကို ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်း တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ မြို့နယ် အားလုံးမှာ လွှမ်းခြုံနိုင်ခဲ့ပြီး ရောဂါရှာဖွေကုသနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ အဓိကအားဖြင့် ပြည်သူများ ကလည်း မိမိမှာ တီဘီရောဂါလက္ခဏာတွေရှိနေပြီဆိုရင် နီးစပ်ရာကျန်းမာရေးဌာနမှာ လာရောက်စစ်ဆေးမှုခံယူပြီး ကုသမှုခံယူရန်ဖြစ်ပါတယ်။ အားလုံး အခမဲ့ဆောင်ရွက်ပေးလျက် ရှိပါတယ်။
- ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်း ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဆေး ကုသအောင်မြင်မှုမှာ (၇၉)ရာခိုင်နှုန်းအထိ ကုသအောင်မြင်ခဲ့ပါတယ်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်အတွင်း စုစုပေါင်းတီဘီလူနာ (၁၄၀,၀၀၀)နီးပါးကို အခမဲ့ ရှာဖွေကုသမှုပေးနိုင်ခဲ့ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါလူနာများအနေဖြင့် ဆေးမှန်မှန်မသောက်ခြင်းကြောင့် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဖြစ်ပွား လာပါက ကုသရန် ပိုမိုအချိန်ကြာခြင်း၊ ကုသစရိတ်ပိုမိုကုန်ကျခြင်း၊ ဆေးများ၏ ဘေးထွက် ဆိုးကျိုး ပိုမိုပြင်းထန်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပွားမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် ရိုးရိုးတီဘီရောဂါကုသရန် အတွက် လူတစ်ဦးလျှင် ဆေးတန်ဖိုးအမေရိကန်ဒေါ်လာ(၃၄)ခန့် ကုန်ကျပါတယ်။ ဆေးယဉ်ပါး တီဘီရောဂါ ဖြစ်ပွားလာပါက ကုသရန် လူတစ်ဦးလျှင် ဆေးတန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂,၄၈၇)ခန့် ကုန်ကျပါမယ်၊ ပျောက်ဖို့လည်း ပိုကြာပါမယ်။
- လူနာများအနေဖြင့် ဆေးမှန်မှန်မသောက်ဘူး၊ လိုက်နာရမှာတွေကို မလိုက်နာဘူးဆိုရင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဖြစ်ပွားမှုဟာ ကပ်ရောဂါအသွင်ဖြစ်ပွားလာမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် တီဘီ ရောဂါလူနာများအနေနဲ့ ဆေးမှန်မှန်သောက်ကြရန်နဲ့ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်ရှိသည်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ကြရန် အထူးပဲအရေးကြီးလှပါတယ်။

- ဒါအပြင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီကို ကုသမှုခံယူသူလူနာအနေဖြင့် စနစ်တကျ ကုသမှုမခံယူခြင်း၊ ဆေးမှန်မှန်မသောက်ခြင်းကြောင့် အလွန်ကုသရန်ခက်ခဲတဲ့ ပြင်းထန်ဆေးယဉ်ပါး တီဘီရောဂါ (XDR-TB, Extensively Drug Resistant TB” ဖြစ်ပွားလာမှာဖြစ်ပါတယ်။ ပြင်းထန်ဆေးယဉ်ပါး တီဘီရောဂါ ကုသရန် အလွန်ခက်ခဲပြီး ကုသရန် လူတစ်ဦးလျှင် ဆေးတန်ဖိုးအမေရိကန်ဒေါ်လာ (၇,၆၈၇)ခန့် ကုန်ကျမှာဖြစ်ပါတယ်။ (MDRTB) ဖြစ်ပွားပါက အသက်ပင်သေဆုံးနိုင်ပါတယ်။ ရောဂါက တော်တော်ကို ပြင်းထန်လွန်းပါတယ်။ ကုသဖို့ဆေးကလည်း အလွန်ပဲပြင်းထန်တဲ့ အတွက် ဆေးတွေရဲ့ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးတွေလည်း များပါတယ်။
- ဒါကြောင့် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီတွေ၊ ပြင်းထန်ဆေးယဉ်ပါးတီဘီတွေ မဖြစ်ပွားခင် ရိုးရိုးတီဘီ ရောဂါကတည်းက စနစ်တကျပျောက်ကင်းအောင် ကုသမှုခံယူရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ကူးစက်ရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများဟာ စပရိန် (spring) ကဲ့သို့ ဖိထားသည်က ရုတ်ချည်း လွှတ်လိုက်ပါက ချက်ချင်းကန်တက်လာမှာဖြစ်သဖြင့် လုပ်ငန်းများ အောင်မြင်မှုရှိသည့်တိုင် ရုတ်ချည်းအားမလျှော့ဘဲ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ၂၀၁၇ ခုနှစ်အတွင်း ကမ္ဘာ့ရန်ပုံငွေအဖွဲ့မှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၉)သန်းနှင့် 3MDG အဖွဲ့မှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁.၂)သန်းတို့ကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့ပါတယ်။
- ဒီဘဏ္ဍာငွေတွေကို စနစ်တကျ အကျိုးရှိထိရောက်စွာ အသုံးပြုနေတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဓာတ်ခွဲ စမ်းသပ်ဖို့ထောက်ပံ့ပေးတယ်၊ တီဘီဆေးတွေ အခမဲ့ပေးတယ်၊ အာဟာရအတွက် ထောက်ပံ့ ပေးတယ်၊ ခရီးစရိတ်ထောက်ပံ့ပါတယ်။ ဒီလို အခမဲ့ပေးခြင်းနှင့် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းတွေကို ဆောင်ရွက်နေသော်လည်း ပြည်သူများက မိမိမှာ ရောဂါဖြစ်ပွားတာကို သံသယရှိသည့်တိုင် လာရောက်ပြသခြင်း၊ ကုသမှုခံယူခြင်းမရှိပါက အချည်းနှီးပင်ဖြစ်ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသူတစ်ဦးဟာ စနစ်တကျကုသမှုမခံယူပါက အတူနေမိသားစုများ၊ မိတ်ဆွေ များကိုလည်း ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားစေမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- ချောင်းဆိုးခြင်း (၂)ပတ်ကျော်ကြာပါက၊ အစားအသောက်ပျက်ပြီး ကိုယ်အလေးချိန်လျော့ကျ ပါက၊ ချောင်းဆိုးရင် သလိပ်၊ သွေးပါခြင်း စသည့်တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသည်ဟု သံသယရှိပါက နီးစပ်ရာ ကျန်းမာရေးဌာနများတွင် အခမဲ့စစ်ဆေးကုသမှုခံယူခြင်း၊ ရောဂါဖြစ်ပွားသူများအနေ ဖြင့် လိုက်နာဆောင်ရွက်မယ့်အချက်များကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် မိမိကိုယ်တိုင် ရောဂါပျောက်ကင်း နိုင်သလို အခြားသူများထံကိုလည်း ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားမှုကိုလည်း တားဆီးနိုင်ပါတယ်။

- ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါရှာဖွေခြင်းကို လူနာများလက်လှမ်းမီစေရန်အတွက် လက်ရှိအချိန်မှာ ရန်ကုန်၊ မန္တလေးနှင့် တောင်ကြီးမြို့များမှာ ဇီဝလုံခြုံမှုအဆင့်(၃)ရှိ တီဘီဓါတ်ခွဲခန်းများနဲ့ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး Rapid Diagnostic Test ဖြစ်သော Gene-Xpert စက် စုစုပေါင်း (၉၂) လုံးဖြင့် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါရှာဖွေရေးလုပ်ငန်းကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အားလုံးတို့ရဲ့ ခရိုင်အဆင့်နှင့် မြို့ကြီးအချို့မှာ လွှမ်းခြုံဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။ ထပ်မံပြီး ခရိုင်အဆင့် တိုင်းတွင် တိုးချဲ့တပ်ဆင်သွားရန် စီစဉ်လျက်ရှိပါတယ်။
- ၂၀၁၉ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးနေ့ အထိမ်းအမှတ်ဆောင်ပုဒ်ဖြစ်သော “တီဘီ ရောဂါကင်းဝေးဖို့၊ ကဏ္ဍပေါင်းစုံလက်တွဲလို့၊ ယနေ့မှစဆောင်ရွက်ဖို့ (It's time for Action! It's time to End TB)”နှင့်အညီ ကဏ္ဍပေါင်းစုံမှ ဌာန/အဖွဲ့အစည်းများသာမက ပြည်သူများအနေ ဖြင့် တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများမှာ လက်တွဲပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ကြရန်ဖြစ်ပြီး ယနေ့အခမ်းအနားသို့ တက်ရောက်လာကြသော ပြည်သူများအနေဖြင့် မိမိတို့ရဲ့မိသားစုဝင်များ၊ မိတ်ဆွေများကို တီဘီရောဂါနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ကျန်းမာရေးအသိပညာ ဗဟုသုတသတင်းစကား များ ပြန်လည်ဝေမျှပေးစေလိုပါတယ်။
- တီဘီရောဂါကာကွယ်တားဆီးခြင်းလုပ်ငန်းများကို မြို့ပြ၊ ကျေးလက်နှင့် တောင်ပေါ်ဒေသ မကျန် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိတဲ့ အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းပညာရှင်များကိုလည်း ကျေးဇူး တင်ရှိပါတယ်။
- လူဦးရေ (၅၂)သန်းခန့်ရှိတဲ့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ နှစ်စဉ်တီဘီလူနာသစ် တစ်သိန်းကိုးသောင်းခန့် ဖြစ်ပွားမယ်လို့ ခန့်မှန်းပြီး တီဘီလူနာတစ်သိန်းလေးသောင်းခန့်ကို ရောဂါရှာဖွေကုသမှုပေး နိုင်ခဲ့တာကြောင့် ပြည်သူလူထုအတွင်း ကျန်ရှိနေသေးသည့် တီဘီလူနာ (၅၀,၀၀၀)ခန့်ရှိနေ တယ်လို့ ခန့်မှန်းရပါတယ်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များမှာ တီဘီလူနာ ကွင်းဆင်းရှာဖွေကုသ ခြင်း လုပ်ငန်းစီမံချက်များရေးဆွဲပြီး ဆက်လက်အရှိန်အဟုန်မြှင့် ဆောင်ရွက်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ဒီလို ပြည်သူတွေကြားမှာရှိနေတဲ့ ကုသမှုမခံယူရသေးတဲ့ တီဘီရောဂါသည်များကို ရှာဖွေကုသ ပေးနိုင်မှသာလျှင် တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ တီဘီ ရောဂါသည်များကလည်း လာရောက်ပြသကုသမှုခံယူကြရမှာဖြစ်ပါတယ်။

- ဒါ့အပြင် ဓါတ်မှန်စက်တပ်ဆင်ထားတဲ့ ရွှေ့လျားတီဘီရောဂါရှာဖွေရေးအဖွဲ့များဖြင့် ကျေးလက်ဒေသ၊ ခက်ခဲဒေသ၊ လုပ်ငန်းခွင်၊ စက်ရုံအလုပ်ရုံ၊ သတ္တုတွင်းနှင့် အကျဉ်းထောင်များ စတာတွေအထိ သွားရောက်ကွင်းဆင်း ရောဂါရှာဖွေကုသမှုပေးလျက်ရှိပါတယ်။
- ပြည်သူလူထုကိုယ်တိုင် တီဘီရောဂါနှင့်ပတ်သက်တဲ့ အသိပညာ၊ ဗဟုသုတ၊ ခံယူချက်၊ အပြုအမူများ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာစေရေးအတွက် ကျန်းမာရေးအသိပညာမြှင့်တင်ခြင်း (Health Literacy Promotion) လုပ်ငန်းကိုလည်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။
- တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် သီးခြားဆောင်ရွက်လို့ မရပါဘူး။ မြန်မာနိုင်ငံဆရာဝန်အသင်း (MMA) ၊ Population Services International (PSI) အပါအဝင် ပြည်တွင်းပြည်ပမိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်း (၃၀)ခန့်တို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။ စီမံချက်ဝင်မြို့နယ်များတွင် ပြင်ပအထွေထွေရောဂါကုဆရာဝန် စုစုပေါင်း (၂,၄၀၀) ခန့် တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးမှာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေပါတယ်။
- ပုဂ္ဂလိကဆေးရုံ/ဆေးခန်းများ၊ ပုဂ္ဂလိကဓာတ်ခွဲခန်းများမှ တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှုများကို မဖြစ်မနေသတင်းပေးပို့ရန် လိုအပ်ပါတယ်။
- ဒီလိုသတင်းပို့ခြင်းအားဖြင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသူများရဲ့ နေအိမ်တွင် နေထိုင်သူမိသားစုများ၊ ဆွေမျိုးများတွင် ရောဂါဖြစ်ပွားမှုရှိ/မရှိကို စစ်ဆေးပေးခြင်းအပါအဝင် ရောဂါကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။
- ဒါ့ကြောင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှု စာရင်းဇယားများ ရရှိနိုင်ရန်မှသာ ရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်နိုင်မှာဖြစ်သဖြင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှု မဖြစ်မနေသတင်းပေးပို့စေရေး (Mandatory TB Case Notification) အတွက် ၁၈-၉-၂၀၁၈ ရက်နေ့မှာ ကြော်ငြာစာ ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါတယ်။
- နိုင်ငံတော်အစိုးရကလည်း တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ၁၉၉၅-၁၉၉၆ ဘဏ္ဍာနှစ်မှာ ကျပ်သန်းပေါင်း(၁၄)သန်း ခွင့်ပြုသုံးစွဲခဲ့ရာမှ ၂၀၁၆-၂၀၁၇ ဘဏ္ဍာနှစ်မှာ ကျပ်သန်းပေါင်း (၅,၅၆၈)သန်း၊ ၂၀၁၇-၂၀၁၈ ဘဏ္ဍာနှစ်မှာ ကျပ်သန်းပေါင်း (၄,၂၄၁)သန်း၊ ၂၀၁၈-၂၀၁၉ ဘဏ္ဍာနှစ်မှာ ကျပ်သန်းပေါင်း (၄,၀၀၀) သန်းကျော်ခန့် ခွင့်ပြုပေးခဲ့ပါတယ်။
- ပြည်သူလူထုရဲ့ ပါဝင်မှုမရှိပါက မည်သည့်စီမံချက်မှ အောင်မြင်မှုရရှိမှာမဟုတ်ပါဘူး။ တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းတွေမှာ ပြည်သူလူထုပါဝင်မှသာ ရမှာဖြစ်ပါတယ်။

- ရောဂါနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဆောင်ရန်၊ ရှောင်ရန်များကို သိရှိဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကျန်းမာရေး အသိပညာဗဟုသုတများ ပြည့်ဝနေဖို့လိုအပ်ပါတယ်။
- ဒါ့ကြောင့် ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်(၇)ခုမှာ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု mobile tablet (၁၂,၀၀၀) ဖြန့်ဝေပေးခဲ့ပြီး အဆိုပါ mobile tablet များကိုအသုံးပြုပြီး ပြည်သူများရဲ့ ကျန်းမာရေးအသိပညာမြှင့်တင်ခြင်း လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။ နောက်(၄)လအတွင်းမှာလည်း Gavi အဖွဲ့ရဲ့ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် mobile tablet (၁၄,၀၀၀)ကို ကျန်တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များသို့ ဖြန့်ဝေသွားမှာလည်း ဖြစ်ပါတယ်။
- ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု mobile tablet များကို အသုံးပြုပြီး ကျန်းမာရေးစကားဝိုင်းများ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် တီဘီရောဂါဆိုင်ရာအသိပညာများ ဖြန့်ဝေပေးသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။
- အဓိကအားဖြင့် ဈေး၊ ကျောင်း၊ အဆောင်၊ အကျဉ်းထောင်ကဲ့သို့နေရာများ စတာတွေမှာ လူတစ်ဦး တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားပါက အခြားသူများကိုလည်း ကူးစက်နိုင်တာကြောင့် အဆိုပါ နေရာများမှာ ကျန်းမာရေးအသိပညာမြှင့်တင်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ပိုမိုဆောင်ရွက်သွားရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသူများအနေဖြင့် ရထား၊ ကား စတဲ့ အများပြည်သူသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ယာဉ်များပေါ်မှာ ချောင်းဆိုးခြင်း၊ နှာချေခြင်းတို့ကို လက်ကိုင်ပုဝါဖြင့်အုပ်ခြင်း စသည်ဖြင့် လိုက်နာဆောင်ရွက်မှသာ အခြားသူများထံရောဂါပြန့်ပွားမှုကို ကာကွယ်နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါသည် ဆီးချိုသွေးချို၊ ခုခံအားကျ အိပ်ချ်အိုင်ဗီ၊ ကင်ဆာ စသည့်ရောဂါရှိသူများ၊ အာဟာရမပြည့်ဝသူများ၊ ပိန်ချိုးအားနည်းသူများနှင့် စတိုးရှိုက်ဆေးဝါး သောက်သုံးနေသူများ မှာ ပိုမိုဖြစ်ပွားကူးစက်လွယ်ပါတယ်။
- ပြည်သူများအနေဖြင့် စတိုးရှိုက်ဆေးများကို လွန်ကဲစွာအလွဲသုံးစား ထည့်သွင်းထားသော စပ်ဆေးများကိုလည်း ရှောင်ကြဉ်ကြစေလိုပါတယ်။ စတိုးရှိုက်ဆေးများကို လွန်ကဲစွာ အသုံးပြု ခြင်းကြောင့် ကိုယ်ခန္ဓာခုခံအားကျဆင်းပြီး ရောဂါပိုးကူးစက်မှု လွယ်ကူစေပါတယ်။ တီဘီကဲ့သို့ ရောဂါမျိုး ကူးစက်ရန် အလွန်ကိုလွယ်သွားမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ကိုယ်ခန္ဓာခုခံအားကောင်းမွန်ခြင်း၊ အာဟာရပြည့်ဝစွာ စားသုံးခြင်းတို့ဖြင့် ရောဂါပိုးကူးစက် ဖြစ်ပွားမှု နည်းပါးသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။

- တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဝိုင်းဝန်းဆောင်ရွက်နေကြသူများ အားလုံးကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါတယ်။
- တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်မှုပိုမိုရရှိစေရန်အတွက် ဝန်ကြီးဌာန၊ မိတ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်သူများအားလုံးမှ စုစည်းပူးပေါင်းကာ သံန္နိဋ္ဌာန်ချဆောင်ရွက်ကြရန် တိုက်တွန်းလိုပါတယ်။
- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှု လျော့နည်းပပျောက်လာခြင်းဖြင့် တီဘီရောဂါကိုကုသရန် ကုန်ကျမယ့် ဘဏ္ဍာငွေများကို အခြားနေရာများမှာ အသုံးချဆောင်ရွက်နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။
- ရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာမှာ ပိုမိုအောင်မြင်နိုင်စေရေးအတွက် အသုံးချ သုတေသနလုပ်ငန်းများကိုလည်း တစ်ပါတည်းဆောင်ရွက်စေလိုပါတယ်။ ဥပမာ ၏အားဖြင့် ရပ်ကွက်တစ်ခုမှာ တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့မှုမှ အောင်မြင်မှုများ၊ အားနည်းချက်များကို အခြားတစ်နေရာမှာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာမှာ အသုံးချဆောင်ရွက်နိုင် ရန် လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့မှ ထုတ်ဝေထားသော လမ်းညွှန်များကိုလည်း နိုင်ငံ၏ လက်တွေ့မြေပြင် အခြေအနေများနှင့် ကိုက်ညီစေရန် အသုံးချဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။
- ပြည်သူများအနေဖြင့်လည်း တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများမှာ ဆက်လက်ပူးပေါင်း ပါဝင်လုပ်ဆောင်ကြပါရန် မေတ္တာရပ်ခံပါတယ်လို့ ပြောကြားရင်း နိဂုံးချုပ်ပါတယ်။

အခမ်းအနားတက်ရောက်သူများစာရင်း -

- ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ အစိုးရ၏အာမခံချက်များ၊ ကတိကဝတ်များနှင့် တာဝန်ယူခံချက်များ စီရင်ရေးကော်မတီ ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါက်တာမေဝင်းမြင့်
- ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ ဦးတင်မောင်ထွန်း
- ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဝန်ကြီးဟောင်း ပါမောက္ခဒေါက်တာကျော်မြင့်၊ ဝန်ကြီးဟောင်း ပါမောက္ခဒေါက်တာဖေသက်ခင်
- လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ
- ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များနှင့် ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ

- ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့်ကုသရေးဦးစီးဌာနမှူး
- ဖိတ်ကြားထားသော ဧည့်သည်တော်များ
- သူနာပြုများ
- ပြည်သူများ

(ဤမိန့်ခွန်းသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး၏ လက်ရေးမူမှ ပြန်လည်ရိုက်နှိပ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။)